БЕЛАРУСЬ

ШТАДЗЕННАЯ ПОЛІТЫЧНА-ЭКОНАМІЧНАЯ І ЛІТЭРАТУРНАЯ ГАЗЭТА.

ГОД ВЫДАНЬНЯ I.
Падпіска на 1 м-ц: з перасыл. 15 р. без перас. 12 р.
АБВЕСТКІ: на 4-й страніцы прымаюцца ва усіх мовах па звычайным цэнам.
Газэта выходзіць штодня, апроч дзен пасьлесьвяточных.
Рэдакцыя і Кантора: Менск, Міцкевічава вул., Беларускі Дом (б. Юбілейны).
Рэдактар прымае ад 12—1 гадз. Кантора адчынена ад 9 да 2 гад. і ад 5 да 7 гад.
Рукапісы павінны быць чытэльна напісаны.
Аплата прынятых рукапісау залежыць ад рэдакцыі.
Рукапісы назад не выдаюцца.
ЦАНА 1 МАРК.

№ 29 (56). Менск, Субота 22 лістапада 1919 г. № 29 (56).

Справа вымагае пэунага кірунку.

Беларуская справа вымагае пэунага кірунку. Ня можна вясьці політычнай працы, ня выясьніушы сабе, у якім кірунку яна мусіць адбывацца. Ня можна спадзявацца на адпаведные рэзультаты, калі праца адбываецца без належнага злучэньня сіл і адзінства. Кожны практычны політык гэта разумее, і яго ніколі не здаволіць той стан рэчы, каторы не разсьцілае перад ім пэунай дарогі да зазначанай мэты.

Ня досіць таго, каб паставіць заданьне; мала аднэй толькі мэты. Трэба знайці, або прынамсі выясьніць сабе, у якім кірунку належыць шукаць тэй сьцежкі, каторая можа вывесьці да пажаданага прыпынку. На праціуны выпадак, політычная чыннасьць ня будзе мець жаднай карысьці. Гэта будзе маруднае таптаньне на месцы,—цяжкае тым, хто топчацца, і сьмешная тым, хто пазірае з боку.

Тым часам, у такім няпэуным стане,—з мэтай у галаве, але без дарогі у ваччу,—апынуліся беларускіе організацыі. Усе яны маюць адну мэту, адно заданьне—адбудаваньне Беларускай дзяржаунасьці і абарону незалежнасьці і непадзельнасьці Беларусі,—але ня маюць лучнасьці і адзінства у сваей політычнай чыннасьці. Тым часам, мэта вялікая, заданьне сьвятое, дзеле каторага ня толькі можна папусьціцца чыстатою таго ці іншага пункту свае праграмы, але з радасьцю пайці на сьмерць і аддаць свае жыцьце. Але як-жа дайці да гэтай мэты? Дзе ляжыць тая дарога, каторая прывядзе нас да брамы Беларускай дзяржаунасьці?

А калі зазначыцца дарога, то трэба яшчэ падумаць аб тым, каб ня стрэу шэры воук на гэтай дарозе, ды ня зьеу нас з косткамі нашымі, пахаваушы справу на векі...

Само сабою разумеецца, што па дарозе да дзяржаунасьці ня можа быць гутаркі аб васьмі—гадзінным рабочім дні і „соцыялізацыі“ зямлі. Ня можна гэтага ставіць на першы зэс па той простай прычыне, што рана шкурай гандляваць, калі мядзьведзь яшчэ бегае па лесе. Адбудова дзяржаунасьці вымагае злучэньня усіх сіл нацыі, усяго насяленьня тэй тэрыторыі, каторую мае абнімаць зазначая дзяржаунасьць. Гэта кожнаму зразумела. Апрача таго, кожны беларус павінен памятаць, што ен перш за усе беларус, а ужо потым прыхільнік тэй ці іншай партыйнасьці. Бо што можна рабіць партыйнаму работніку у Нямеччыне, ці гдзе небудзь на Маскоушчыне, таго ня можа рабіць беларус, каб не апынiцца у стане ворага свайго працоунага народу. Гэта вельмі зразумелі нямецкіе соцыялісты, калі стала патражаць небясьпека дзяржаунасьці іх бацькаушчыны. Само-сабою разумеецца, што іншую пачулі-б мы гутарку ад расійскіх соцыялістау, каб пасягнулі людзі на іх культуру і дзяржаунасьць.

Але мала гэтага. Кожны павінен разумець, што пры найлепшым злучэньні усіх нашых сіл самі мы адбудаваць свае дзяржавы ня можам. Нам патрэбна дапамога. І вось той кірунак, у якім мы будзем шукаць сабе помачы і будзе тэй дарогай, аб якой гаварылося вышэй. Так сама важна памятаць, што ніхто ня дасьць дапамогі толькі дзеле таго, што мае добрае сэрцо, або-што мы жаласна папросім. Трэба зьвяртацца туды, дзе і наша сіла можа стаць у прыгодзе, дзе інтарэсы злучаюцца.

Мы маем два кірункі: Расія і Польшча. Аб іншых суседах і гаварыць ня прыходзіцца, бо іх стан ня лепшы і ня горшы за наш. Дык што можа даць нам Расія? На якую помач ад яе мы можам спадзявацца? Абсалютна ні на якую! Бо дзеле якой-жа рацыі будзе Расія спрыяць утварэньню Беларускай дзяржавы, калі ей гэта не патрэбна?! Ці ня лепш-жа ей прылучыць да сябе наш край, як сваю правінцыю, і панаваць тут, як панавала дауней? Разумеецца лепш, бо, апрача шкоды і ушчэрбку сваіх інтарэсау, яна ні на што спадзявацца ня можа. А пакладаць надзеі на тое, што Расія пашкадуе і зьмілуецца над нашым народам толькі дзеле таго, што ен мае права на самабытнасьць,—наіуна і сьмешна. Тым больш гэта сьмешна, што да гэтага часу ніводная партыя у Расіі ня выказала свае прыхільнасьці да нашай самабытнасьці. Мянялiся урады у Расіі, а Беларусь палегкі ня бачыла. Нашые нацыянальные дамаганьні тэтак сама зьневажаліся расійскімі соцыялістамі, як і расійскім царом.

Такім чынам, калі беларускі незалежнік шукае паратунку для свае айчыны у злучнасьці з Расіяй, то ен ня ведае, што робіць. Політычная сувязь Беларусі з Расіяй была-б падобная да учынку таго гаспадара, каторы-б загнау у адзін хлеу воука і авечку...

З першага пагляду здаецца, што і сувязь з Польшчай не абяцае нам нічога лепшага. Але гэта *толькі здаецца*. Пільнейшы пагляд нам пакажа, што Польшча есьць адзіная наша суседка, дзяржауны інтэрас каторай вымагае таго, каб было адбудовано Беларускае Гаспадарство. Політычная сувязь Беларусі з Польшчай ня выгадка політыканау і не комбінацыя цяперашняга часу, а *гістарычная няухільнасьць*. Гэта добра разумелі нашые продкі, калі хаурусавалі з Польшчай на працягу сотак год.

Але аб гэтым—другі раз.

АПОШНІЕ НАВІНЫ.

ПАВЕДАМЛЕНЬНЕ ПОЛЬСКАГА ГЭНЭРАЛЬНАГА ШТАБУ.

Ад. 18—XI.

Літоуска-Беларускі фронт.

Праціунік у працягу учарашняга дня зноу пачау крывавые атакі пад Лепэлям; атакі адбіты з цяжкімі для яго стратамі. На палескім участку, на паудня ад Прыпяці, праціунік у некольки месцох веу атакі, але усюдах былі адбіты.

Валынскі фронт.

Спакойна.

Час. нам. Начальн. Гэн. Штабу, палкоунік ГАЛЛЕР.

Мірные перагаворы з бальшавікамі.

ВАРШАВА, 20-XI. З ауторытэтных крыніц паведамляюць, што у Варшаве атрымана офіцыяльнае паведамленьне з Льондану, што ангельскі урад пачау мірные перагаворы з савецкім урадам.

„Лебэнс-Фрагэн“ паведамляе, што з Варшавы, два дні таму назад, павінна была выехаць дэлегацыя для перагаворау з расійскім савецкім урадам аб пераміры.

Казакі хочуць мірыцца з бальшавікамі.

ВЕНА, 20—XI. Як паведамляе „Кор-бюро“, донскіе казакі адправілі чырвонай арміі ноту аб тым, каб неадкладаючы зрабіць пераміріе.

Новая прамова Льойд-Джоржа.

ЛЬОНДАН, 20—XI. Льойд-Джорж у парлямэнце заявіу, што ангельскі урад гатоу прыняць усякіе меры, якія дапамаглі-бы успакоіць Расію. Саюзные дзяржавы праэктуюць сазваць між-народную конфэрэнцыю з учасьцем ураду Калчака і Дэнікіна, каб нарэшце закончыць Расійскую справу.

Паведамленьне Украінскага штабу.

ЛЬВОУ, 20-XI. Па лініі чыгункі Жмерынка-Вапнярка бітвы ідуць далей. Ня гледзючы на тое, што праціунік увеу сьвежые сілы, яму не удалося нічога важнага дасьцігнуць.

Паустаньне сялян проці бальшавікоу.

ПАРЫЖ, 20-XI. У районе Барысаглебска выбухнуло паустаньне сялян проці чырвонай арміі. Паведамляюць аб паустаньнях у Калузе і Серпухове.

У Бранску паусталі рабочые, да якіх прылучыуся штаб 14-й арміі.

Пабеда латышоу.

БЭРЛІН, 20-XI. Пацьверджаецца вестка аб разгроме латышамі войск Бэрмонта. Латыская армія вядзе цяпер бітвы на левым беразе Дзьвіны. Латыская артылерыя абстрэлівае вялікую дарогу, што вядзе у Мітаву. Латышы пераправіліся цераз раку Аа, дасцігли Більдлінзгоф і акружылі м. Дубэн.

Выбары у Французкі парлямэнт.

ЛІОН, 20—XI. Выбары у 27 дэпартаментах Францыі далі пабеду соцыялістам. З агульнага ліку 120 выбарных дэпутатау соцыялісты і радыкалы атрымалі 79 месц.

Барбарызмы.

„Што становіць плоднасьць і культура зямлі для краю, тым зьяуляецца мова для маральнага і культурнага быту народу", кажа проф. Брадзінскі. Аднак мы ня можам сказаць, каб з беларускаю моваю нашы літэратары запрауды абходзіліся далікатна, што у нашай літературы няма прынамсе такіх барбарызмау, каторые вельмі легка замяняюцца беларускімі словамі. А тым часам чыстата літэратурнай мовы—гэта адзін з першых варункау нашага нацыянальнага разьвіцьця. Нашую здэнацыяналізованную, асабліва меськую інтэлігэнцыю мы ня можам прымусіць вучыцца роднае мовы з багатых народных скарбау ці зьбіраць яе багацьце, параскіданае па розных старых кнігах і этнографічных зборніках. Гэта усе добра і пажадана, але прымушаць масы інтэлігэнцыі мы ня можам. Маса нашае інтэлігэнцыі будзе вучыцца роднае мовы з сучаснай літэратуры, з газэт, слоунікау, граматык, і толькі пасьля, навучыушыся адгэтуль, дзеля набраньня характва і тонкасьці у мове, трэба вучыцца яшчэ з жывое народнае крыніцы, этнографічных зборнікау ды часамі з старых кніг. Барбарызмы-ж у літэратуры і газэтах перашкаджаюць навучэньню з іх мовы.

Каб показаць, як шмат у нашай літературы і асабліва у газэтах барбарызму і, паправіушы іх, гэтым прычыніцца да чыстаты беларускай мовы,—я выпішу тут пэуные барбарызмы, каторые можна стрэць у газэтах на кожным кроку.

„Да гэтага часу"—лепей: *дагэтуль*". „Абшар"—пальонізм, лепей ужываць *прастор;* „хціві"—пабеларуску будзе *прагавіты;* „громка"—*галосна*, або *голасна*.

Есьць беларускае слово *мяняць* і слово *менка*, але няма „абменіваць;" „абмен"; значыцца, будзе *таварамен* ці *таварменка*, але не „тавараабмен".

Есьць слово *азначыць, зрабіць знакі*, „опредѣлить"; азначэньне—опредѣленіе; адгэтуль „самоопредѣленіе" будзе *самаазначэньне*, а не самавызначэньне.

„Аддзельны"—асобны. Пытаньне ня „вырашыць," а разьвязаць. Заместа „раунавага" лепей народнае *аднавага*. „Агромны"—вялізны.

„Сільнае наступленьне". Слова „сільны" у нас няма, а есьць—дужы, крэпкі і моцны. Будзе—дужае, або вялікае наступленьне, так сама, як—вялікі вецер.

Есь у нашай літэратуры некаторые словы пазычаные у чужынцау, з каторымі нашы літэратары ніяк растацца ня могуць. Да гэтакіх слоу належаць паміж іншым пазычанае у украінцау „напрамак" (кірунак) і у палякоу „промень". Слова „прамы" у беларускай мове няма,—у нас кажуць *просты;* а так сама няма ніякага слова аднаго кораня з „напрамак". Тым часам усюды на Беларусі скажуць: кіраваць, пакіраваць, кірунак, каторые і трэба ужываць. Заместа „промень" трэба ужываць народнае *каса*, зьмяншальнае—касулька. Часамі нашые пісьменьнікі і ужываюць яго (гляд. Я. Купала: „Распусьці залацістые косы, схаладзелы прастор абагрэй"), але потым ізноу палохаюцца, ці ня будзе гэта залішне пабеларуску.

„Аграмадны"—вялізарны. Есьць слово „часьць" і ужываем слово „участнік", дык лепей казаць—учасьце, чымся новае, няпэунае „удзел".

Ад слова *выбіраць* прымета будзе *выбіральны*, або абіраць—абіральны; той, што выбірае—выбіральнік, а ня зыбаршчык.

„Работнік" трэба казаць зауседы, а не „рабочы". Ад слова работнік.—маем *работніцкі*, работніцкая крама, страуня, хата, ад *работа*—рабочы, рабочы час, дзень.

Ад слова *ездзець* будзе *сяджу*, пасяджэньне, а не „пасядзэньне".

„Падстава"—аснова; „ильон"—плод, „убогасьць"—галота. Есьць слово „завінуцца", але няма *разьвінуцца*. Есьць затое *віць*, разьвіцьца, дык будзе *разьвіліся*, а не разьвінуліся.

Розны, розьніца, адрозьніваць, а не адражняць. Не „вазвышае", але узвышае, або надымае, бо няма прыймя (прадлога) *воз*, а есьць *уз*,—узвышае, узлесьсе, узгорак.

Браму не *адкрываюць*, а адчыняюць. Хлебароб—украінізм, пабеларуску—земляроб. Бярэманная—цяжарная, знаньне—маскалізм, пабел. руску—веда і т. д...

Я. Станкевіч.

Політычные весткі.

Новы склад ангельскага кабінэту.

Членамі новага ангельскага кабінэту будуць: Льойд Джордж—прамьер, Бонар Ляв, Бальфур, Шамбэрлян, Барнэс, Фрэнш, Макпэрсон, Льорд Бікенгод, Шарт, Льорд Курцон, Льорд Мільняр, Шуртыль, Монпаго, Вальтэр Льонг, Д-р Адысон, Льорд Лек, прэзыдэнт Фішэр, Робэрт Горн, Эрык Гэдэс.

Конфэрэнцыя працы у Вашынгтоне.

На пасяджэньні конфэрэнцыі працы прадстаунікі рабочых падалі свой праэкт у тычнасьці 8-мі гадзінага дня і 48-мі гадзінага тыдня працы. Яны зажадалі, каб гэта увясьці у жыцьце у ліпні 1920 г.

Надпраграмные гадзіны працы дазваляюцца у важных выпадках 70 гадзін у год з дубэльтовай аплатай.

Для сельскай гаспадаркі маюць склікаць спэцыяльную конфэрэнцыю.

Раскол сярод маскоускіх соцыялістау рэвалюцыянэрау.

Кіеуская газэта „Жизнь" паведамляе, што сярод маскоускіх соцыялістау рэвалюцыянэрау вышау раскол на два кірункі, якіе змагаюцца між сабою.

Дзеляць нямецкіе кальоніі.

З Амстэрдаму паведамляюць, аб перагаворах паміж ангельскай, французкай і італьянскай дзяржавамі аб бышых нямецкіх кальоніях. Пастаноулено, што калі Францыя і Англія не пастараюцца па вялічыць сваe кальоніі быушымі нямецкімі кальоніямі, дык Італія будзе мець права рэгуліраваць справы сваіх кальоніяу на рахунках сваіх суседзяу.

Шчырасьць Дэнікіна.

З Адэсы паведамляюць, што Дэнікін прыняу д-ра Крамаржа вельмі холадна. З іх размовы выявілася, што погляды у іх вельмі разыходзяцца. Дэнікін выказауся, што выратаваць Расію з сучаснага хаоса можа толькі ваенная дыктатура і манархія. Дэнікін катэгарычна выказываецца проці склікаўня конституцыі і проці прыняцьця за аснову раўные правы для усіх народау і рэлігіяу. Наогул высьнілося, што Дэнікін, быушы прыхільнік кадэцкай праграмы, апошнімі часамі паддауся уплыву крайне правых, адпіхнуушы ад сябе нават б. старшыню Гас. думы Родзянко, як завялікага радыкала. Так-сама запэуняюць, што Маклакоу, каторы прыбыу з Парыжа да Дэнікіна з дакладам аб політычным становішчы, вельмі абураны рэакцыйнымі дзеямі Дэнікіна.

Ангельскіе работнікі прызнаюць савецкі урад.

L. Humnite паведамляе з Льондану, што ангельская работніцкая партыя якая нядауна перамагла пры муніцыпальных выбарах, у рашучай форме дамагаецца ад ураду, каб ен пакінуу політыку інтэрвэнцыі у Расіі і і каб прызнау бальшавіцкі урад.

У Польшчы.

Аб зьменах у дзяржаве.

Як кажуць у соймовых сфэрах апошняя прамова прэзыдэнта міністрау у сойме будзе мець вялікі уплыу на дальнейшы льос пана Падэрэускага як прамьера міністрау.

На пасяджэньні сялянскіх дэпутатау нібы-то прынята рэзолюцыя проці Падэрэускага.

Трэба адзначыць, што моцны клюб эндэцкіх дэпутатау трымаюцца таго пагляду, што цяперашні прэмьер павінен астацца надалей.

Друкарня камуністау у Варшаве.

У Варшаве выкрылі камуністычную друкарню на Доугай вул. д. 26. Арыштаваны гаспадар і забраны друкі і бвашуры.

Манархічная агітацыя у Варшаве.

У Варшаве манархічная агітацыя усе болей пашыраецца. Усепольскі пасол Замарскі надрукавау у „Liberum veto" артыкул, дзе даказывае, што манархічная улада адпаведала-бы цяпер настрою у народзе. „Cazeta Warszawska" знайшла ужо і кандыдата на польскага караля,—князя А. Connaught—каторы ужо нават купіу у Польшчы вялікі зямельны маентак.

На Украіне.

Камітэт „Незалежнай Украіны".

Заснавауся за-граніцай камітэт „Незалежная Украіна". У яго склад уходзяць прадстаунікі усіх украінскіх соцыялістычных партыяу. Заданьнем камітэту служыць аздарауленьне жыцьця многіх місіяу украінскіх і эміграцкіх гурткоу за-граніцай. Так-сама навязаньне цеснай злучнасьці з чужымі дэмократычнымі сфэрамі.

У Эстоніі.

Эстонія не прапусьціць Юдэніча.

Подлуг вестак рэвэльскага дапішчыка „Нацыянал Тыдэндэ", Эстонія будзе разброіваць армію гэнэрала Юдэніча у тым выпадку, калі яна пяройдзе граніцу Эстоніі.

У Латвіі.

Дзеле вызваленьня Рыгі.

Прадстаунікі ангельскай, францускай і амэрыканскай ваеннай місіі віншавалі латыскага прэмьера міністра з вызваленьнем Рыгі.

На Літве.

Немцы пакінулі Літву.

З Копэнгагену паведамляюць, што нямецкіе войскі вышлі з Літвы.

На Кубані.

Асобная кубаньская армія.

З Кубані паведамляюць, што Кубаньская Рада, каб бараніцца ад Дэнікіна, пачала organізаваць адборную кубаньскую армію, якая будзе належаць толькі Кубаньскай Радзе. Дэнікін ужывае усе способы, каб не дапусьціць да кубаньскага „сэпаратызму".

Расказы сэмінарыста.

III.

Развагі сямьі.

(Глядзі № 26).

Была шарая гадзіна сьвятога вечара. Я ляжау на палку і драмау. Бацька тупау па хаце і аб нечым думау. Усе маучалі, толькі малые дзеці дурэлі на печы.

Нехта адчыніу дзьверы у сенях, і пачуліся мерные стопні нечых ног. Па паходцы чуваць было, што гэта йшоу дзядзька Піліп.

— Вот стхарыліся: нігдзе нікога ня чуваць. Добры вечар!—гукнуу ен і пачау грэбацца у ямцы, шукаць вугольчыка у люльку.

— Добры вечар. Што чуваць, Пілінка?—адазвалася матка.

— Хто яго перакажа усе, што вушы чуюць, але добрага ня чуваць нічога... Ну, а якжа ваш студэнт?—панізіушы голас, запытау ен.

— Я казала, што яго прымуць, а вы усе баяліся, ня верылі,—абазвалася Галена, думаючы, што я не сплю.

[illegible] унікам. Яна ведала, што на вучэньне трэба грошы, што ей будзе шмат лішняй работы, як ня будзе мяне дома; ведала, што цяжка будзе сямейцы вытрымаць чатыры годы, покуль кончыцца мае вучэньне: „Але-ж хоць адзін будзе асьвечаны, а то усе цемные, як ноч",—так гаварыла яна. Некалі і сама прасілася у бацькоу, каб пусьцілі вучыцца. Дык гдзе там! Кажуць: „пойдзеш замуж і без навукі".

Бацька, відаць, здаволен быу, што „яго сын—сэмінарыста".

— Дык ен то здольны хлопец; калі не залянуецца, дык можа чаго і дабьецца,—казау ен і строіу важную міну. Але усе-ж відаць было, што бацька нечага баяуся, нечаму як-бы ня верыу: хадзіу па хаце і часта чухау патыліцу. Яшчэ і тое наводзіло на яго смутак, што няма гдзе узяць грошай.

Маці сама добра ня ведала, што мне трэба ад гэтае сэмінарыі. Чула, што людзкіе дзеці едуць вучыцца, што пісьменны чалавек лепш жыве, цяжка не працуе, што яго уважаюць і не ганьбяць так, як мужыка.

— Што-ж, няхай дасьць Бог яму шчасьце і долю; ня усім-жа нам душыцца без адпачынку, управімся як-небудзь без яго.

— Э, гэта не бяда. Абы Бог дау здароуе Андрэй падхрабрыць на старасьць... А хлопца нашто дзяржаць пры сабе? Ен мае ахвоту да навукі, мае здольнасьць,—ну і няхай вучыцца, хоць чалавек сьвету пабачыць. А то што нашо мужацкае жыцьце? Працуй, душыся без адпачынку, без прасьвету, і усе ніколі канцоу ня сточыш. Так і памрэш, усе рауна, як ня жыу".

— Дык яно, брат Піліп, так. Добра, калі чалавек пойдзе па добрай дарозе, ды будзе сябраваць з добрымі людзьмі, тагды ен не загіне, і з яго карысьць будзе. Але часта бывае і так: дома будзе—жыве, як чалавек, а пашоу ты у людзі, зьбіваецца з пуця. Сам здароу знаеш—Юрка Васілеу. Быу хлопец добры; працавау, бацькоу шкадавау, а стау вучыцца... Як гэта тое вучылішчо завецца, каб яго ліхо?.. Ага, гарадзкое! Дык вот, як пашоу вучыцца, упічэт сьцягнуу бацькаву гаспадарку. А посьле з бацькамі і гаварыць не захацеу"...

Пры гэтых словах бацькі Галена пасьміхнулася.

— Чаго ты сьмяешся? Што тут за сьмех?

Галена успомніла адно здарэньне з Юркам, як ен, ужо кончыушы вучылішчо, быу дома. Спау ен заусюды доуга. Ужо маці сьнеданьне зварыць, тагды яго будзіць.

От раз Галена пашла да іх раніцою пазы-

Школьные непаразуменьні.

Найважнейшая задача—народная асьвета. Жадаючы нібы заспакоіць народ, каб яго дзеці не аставаліся без навукі, польская улада паступае вельмі неасьцярожна.

Засланяючыся Беларусяю, яна касуе расійскіе школы, а заводзе для беларусау... польскіе. Да чаго гэта работа? Ня трэба туляцца. Вы—улада і карыстайце адкрыта з свайго права „дужага“. А калі і сапрауды нешта хочаце добрага зрабіць для Беларусі і яе народу, каторага, кажаце самі, што уважаеце за вольнага і роунага сабе,—то хіба-ж так робіце, як думаеце? Калі-б шанавалі нас, калі-б спаунялі загад Начальніка Дзяржавы і Сойму, то справу асьветы, як і іншые паважные справы,—вы-бы мусілі вясьці разам з намі.

Хто-ж не зразумее, што цяпер выробляецца? Апроч хіба таго, хто ужо перанес на сваім карку „дабрату“ маскоускую, апроч нас. Мы ведаем, як і цяперашнюю ласку назваць. Але, калі ужо тлумачыце увод польскіх школ патрэбай для... Беларусі і калі гэта аб'ясьняеце жаданьнем бацькоу, іх прыгаворамі, то цана і назва усяму гэтаму такая, якая была за часау маскоускага панаваньня. Калі ужо хацелі скрыць прауду, то хоць для адводу цікавых воч няхай-бы далі загад у вусіх школах, без выключэньня, выкладаць абавязкова беларускую мову, як краевую. Можа-б знайшліся тагды такіе, которые не зразумелі-бы хітрыкау, але бадай, што не. Ня усе адразу робіцца. Цяжка было прывыкаць да рускай мовы, аднак неяк ламаліся; прыдзецца з прымусу прывыкаць і да польскай, а ці-ж не прасьцей было-б навуку вясьці у роднай мове? Трэба памятаваць, што не адны мы тут, каталікі, есьць сіла большая за нас—праваслауные. Вы, між іншымі няведаючымі польскай мовы, хочаце аставіць без пасады, бяз хлеба і без карыснай для народу працы—вучыцеля? А што-ж яму вы пакідаеце? Чакаць лепшых дзен, марыць і уздыхаць па Расіі. Вы хіліце яго на дарогу здрады, хочаце, каб ен зрокся бацькоу, свайго народу і Бацькаушчыны і веу агітацыю між сваймі (а яму больш паверуць!), што Беларусь адвечная правінцыя Расіі, а жыхары—гэта аддауные верные сыны Расіі, хоць і „Белай“. Вы гэтага хочаце? Апомніцеся, пашкадуйце нас і сябе пакуль яшчэ ня позна, пакуль ваша і наша праца не прапала дарам!

Апалінары.

Аб Настауніцкай вечарынцы.

Я прыехау з вескі. Прачытаушы у газэце абвестку, што настаунікі ладзяць вечарынку, я з вялікай уцехай пайшоу у „Беларуск. Хатку“.

Народу было многа. Гралі „Антося Лату“ дружна, хораша; асабліва адзначауся сапрауднай мастацкай ігрою М. Міцкевіч. Шчырае ім дзякуй.

Пасьля быу струнны оркестр, але ен не пацешыу нас характвом беларускай музыкі. Расхінаецца заслона, выходзіць чалавек і паведамляе па-расійску аб тым, што мае быць далей. З публікі крычаць: „Гаварэце пабеларуску!“ а той сабе і вухам не вядзе.

Посьле усяго былі скокі, але калі сталі прасіць зайграць танец беларускі, то музыкі зрабіць гэтага не маглі. Крыудна стала усім, што на беларускай сцэне не шануецца беларушчына. **Вясковы.**

У камэрах міравых судзьдзяу пачалася нармальная праца. У некаторых ужо адбываецца разбор спрау. Есьць шмат спрау па зыскам дамаўласьнікау з сваіх жыльцоу.

Новы дзяржауны налог у разьмеры 10 % на тавары, якіе прывозяцца у Менск, хутка будзе уведзены.

Пры апошнай дадатачнай рэгістрацыі, як нам паведамляюць, многіе рэгістратары самі рашалі пытаньне аб падданстве. Многіе без свайго жаданьня запісаны аб польскімі або расійскімі падданымі. Мабыць лічэльнікамі назначаны асобы з пэунай палітычнай орыентацыей.

Дабавачная перапісь насяленьня, дзеле маючага быць па загаду з Варшавы, укарочанага плебісцыту, пачалося з 18-га г. м. цэлым кадрам магістрацкіх лічэльнікау.

За спэкуляцыю сольлю. Распараджэньнем Начальніка Округу арыштованы і пасаджаны у вастрог за спэкуляцыю сольлю Вэньямін Акерштэйн.

У сувязі з гэтым арыштам ідзець сьледзтво над цэлым шэрагам іншых асоб, вядучых спэкуляцыю сольлю.

Рух гарбарняу. Гэтымі днямі адчыняецца гарбарня саюзу ім. Сташыца. Мае вырабляцца глауным чынам падэшва. Гарбарня знаходзіцца у Кашарах.

Купецкае сабраньне у хуткім часе пачынае сваю чыннасьць. Адновіцца разгромлены бальшавікамі клюб.

У саюзе нанімацеляу памешканьня адбыуся агульны сход, на каторым выбрано праўленьне з 9 чалавек і рэвізыйная камісыя.

Пры упрауленьні менскага округу адбылося пасядзэньне конфліктнай камісыі, на якім ухвалено ствараць спэцыяльную конфліктна прымірыцельную камэру з прадставіцелямі зацікауленых старон.

Вучастак Брэст-Барановічы Беларускіх чыгунак гэтымі днямі пераходзіць пад кірауніцтво цывільнага упрауленьня.

У жаноцкай міністэрскай гімназыі, як нам паведамляюць, ня гледзючы на усе прыказы мясцовай улады, плата за праваучаньне не бярэцца польскай валютай, а толькі „царскай“.

Бацькі вучаніц у клапоце.

Дровы на рынку усе даражэюць: за воз бярозавых 19-га лістапада прасілі 200—220 р.

Хлеб з Пазнані. 3-га б. м. Дзяржауны загадчык хлебнай абязьпекі выдау распараджэньне аб неадкладнай высылцы у Менск з Пазнані 160,000 кілагр. (10 тысяч пудоу) жытняй мукі.

Газу, па 15 фунтау у месяц на сямью, пачнуць выдаваць на бонавые лісткі з 25-га лістанада.

Хлеб па карткам па 5 фунтау на чалавека па 1 р. 60 к. фунт пачне выдавацца з сьнежня г. г.

Канфіскацыя солі. Было канфісковано 200 пудоу солі у спэкулянтау, каторые прывезьлі у Менск з Ракава. Соль перададзена у харчовы аддзел.

Налеты. У апошні час у Менску зьявіліся цэлые шайкі налетчыкау. Яны у форме жандармэрыі або цывільнай прыходзяць у памешканьні і пачынаюць обыскі. Пагражаючы рэвальверамі, яны дамагаюцца выдачы грошай. Пры гэтым яны забіраюць залатые рэчы, вопраткі і г. д. Іх смеласьць даходзіць часам да таго, што яны прыказываюць сваім ахвярам ісьці за імі, водзяць іх па цэнтральным вуліцам і пасьля па загрозай адпускаюць дзе у глухім завулку.

Прасока у іх вельмі разьвіта. Яны прыходзяць з гатовымі весткамі аб ліку грошай, паказываючы абвінiцельные дакументы. Лік абрабаваных у апошніе дні вельмі вялікі. У многіх забралі аграмадные сумы. Да гэтага часу налеты робяцца вельмі адкрыта.

Тэатр і мастацтво.

Драма Якуба Коласа „Антось Лата“ пастауленая на сцэне Беларускай Хаты 18 лістапада любіцелямі Менскага настауніцкага хауруса бязумоуна дужа глыбока па свойму псыхалягічнаму значэньню. Глауная асоба яе—Антось есьць беларускім тыпам, які аднак зьяуляецца прадуктам не самаго народа, а—той культуры маскоускай, каторая сьледам за русыфікацыею края нясла лекарство ад мук, чыненых расійцамі беларускаму народу. І гэтым ажыуляючым бальзамам была гарэлка. Толькі яна адна была неразлучным сябрам беларуса нясучы яму забыцьце у цяжкіе моманты безуцешнага жыцьця яго. Прауда, у цьвярозые хвіліны розум беларуса магутна рвауся да іншых больш людзкіх патрэб, горача жадаудаць прастор для развіцьця затамованнага скарбу здольнасьцяу сваей душы, але ня маючы магчымасьці вырвацца з цяжкага пару казенкі ізноу пачынау піць, прапіваючы дом, гаспадарку сваю і нават свае беларускае і я. Вось немаль гэткага чалавека—тыпа мы бачым у Антосю. І відаць старанна праступ'евау сэнс свaей ролі—ролі Антося, пан Міцкевіч. Па ігры яго, асабліва у I акце, відаць было, што ен ня толькі дасканальна ведае ун трэнюю духоуную старану беларускага селяніна, але можа гэта сам перадаць, саусім натуральна перажывае розные фазы душэуных эмоцый. І каб больш п. Міцкевіч карыстау адпаведнай жэстыкуляцыей, больш рабіу руxау, больш укладау жывасьці, дык яго маналег у II акце бы у бы бязпадобны. Што тычыцца другіх артыстау п.п. Філіповіча (у ролі Рыгора), Бандацкага (у ролі Габруся), Лудзільшчыкава (у ролі Бэркі) і панну Басок (у ролі Лэі), то яны, вядаючы свае ролі, а таксама і дыкцыю беларускай мовы, легка і гладка справіліся са сваімі заданьнямі, хаця і трэ зазначыць, што крыху замала было жыцьця у іх героях і дзеля гэтага паходзілі больш на манэкенау, чым на жывых людзей, як гэта было прыкладам у II акці. Аднак, не гледзячы на гэтые дэфэкты, старанная

МЕНСКАЕ ЖЫЦЬЦЕ.

Чарговы нумар „Беларусі“ выйдзе у аутарак, 25-го листапада.

Начальнік Менскага Округу п. Рачкевіч вернецца у суботу.

Рэгістрацыя безработных беларусау, спыненая па некаторым варункам, зноу распачынаецца з 21-га лістапада г. г.

Рэгістрацыя будзе адбывацца штодзенна, апрача дзен сьвяточных, ад 10-й да 2-й гадзіны у памяшканьні Бюро Працы пры Менскім Беларускім Нацыянальным Камітэце (Захарауская вул. № 87, кватэра 3).

Прадажа нярухомасьцяу у Менску апошнімі часамі даходзіць вялікіх разьмерау. Цэны паменьшаны на 25—30%. Зьдзелкі глауным чынам робяцца за гатоуку.

З прычыны таго, што няма яшчэ старшага натарыуса, зьдзелкі робяцца прыватным чынам.

Цікава тое, што на акраінах, двары і дамы цэняцца даражэй чым у цэнтры.

У тутэйшых кравецкіх майстэрнях, пасьля падачы рабочымі эканамічных вымаганьняу, плата за шыцьце павялічана на 50%.

Камуністы і наагул грамадзяне, жадаючые выехаць у Расію або на тэрыторыю, якая знаходзіцца пад уладаю Савецкага ураду, могуць зьявіцца у Адміністрацыйны аддзел, пакой № 5, у Менскім округзе.

Выезд мае адбыцца у найбліжэйшых днях. Асабістая забясьпека гарантуецца.

Эсэраускі камітэт у адказ на адмоуленьне галоунага камітэта па выбарах прыняць эсэраускі сьпісак кандыдатау прыслау падробна мотываваную заяву, вымагаючы аб далучэньні свайго сьпіску.

— Уставай, сынок!,—будзіць мацi Юрку.

Устаушы з пасьцелі, Юрка памыуся, адзеуся і сеу за стол. Маці падала на стол зацірку.

Юрка узяу лыжку, адгарнуу ад свайго боку шумок з малака, зачэрпнуу, сербануу раз, другі.. трэйці, адагнууся, пачамкау сківіцамі!..

— Уй, што-б ана згарэла з гэтай зацiркай. Ну, што там яшчэ есьць?

Маці паставіла на стол церло з камякамі.

Юрка панюхау здалек, сярдзіта уставіу вочы на мацеру і грозна сказау:

— Якую гэта ты ерунду падала?

Ня усьпела маці слова сказаць, як камяке з лыжкі паляцелі пад стол...

— Гэта я, татка, успомніла як ен шпарыу пад стол камяке і мне сьмешна стало,—адказала Галена на запытаньне бацькі.

— Ага! Дык вот да чаго давучыуся... Пасьле, кажуць, служыу на залезнай дарозе, начау гуляць у карты, гарэлку піць. Яго адтуль прагналі. А цяпер невядома гдзе цягаецца. І гэтакіх брат, многа есьць. Дык вот табе і навука.

— Ну, ня усе-ж такіе. Мы-ж многа знаем і такіх, што з школы вышлі добрымі людзьмі. А што адзін абармотам зробіцца, дык другому і вучыцца ня трэба?

— Многа гэтакіх абармотау знаходзіцца—

— Ат, ты, Андрэй, гаворыш невядома што, аж слухаць нядобра. Ці-ж наш Алеська распусьнік, ці-ж ен ня слухау нас, ці рабіу калі на злосьць? Мала што гдзе было. От, раз удалося папасьці у сэмінарыю, дык трэба старацца, каб кончыу. Ен-жа гэтак прасіу, аж плакау,—заступілася маці.

— Вядома, на поударозе няма чаго станавіцца. Трэба памагчы хлопцу, а далей, дасьць Бог на казенны кошт прымуць, і каштаваць вучэньне многа ня будзе. І хлопцу добра зробіце і самі рады будзеце. На мой розум, трэба, як мага старацца,—парадзіу дзядзька Піліп.

— Дык я не кажу, што ня трэба. Нашто-ж бы хлопец марнавауся цэлае лето, ды ехау на экзамены. Я толькі кажу, што ня усім людзям гэтае вучэньне карысьць прыносіць. Ну, але гэта ужо яго дзело. Будзем старацца памагаць, а ен ужо хлопец не маленькі, сам павінен ведаць, што добра, што кепска. У яго цяпер есьць настаунікі, якіх няхай слухае, а бацькі на старасьць не навучаць.

Піліп пашоу з хаты. Бацька з маткою пачалі радзіцца, гдзе узяць грошай. З гаспадаркі трудна было выгадаць. Вядома, на шасьцех дзесяціна пустое зямлі вельма не разжывешся. На хатні абыходак сяк так зысквалі: то з гас-

трэба на хатніе расходы: на соль, на мыло ды на перац. А цяпер трэба было хаця-б рублеу пяцьдзесят.

— Дык прадайма цялушку ці што? Можа рублеу сорак далі-б,—параіла матка.

— Прадаць то ня штука. Але як-жа не у пару прадаваць? Прадамо цялушку, посьле карову, а далей каня, а тагды і прадаваць ня будзе чаго. Трэба ж глядзець, каб гаспадарка дзяржалася... От, пайдзі лепей к Міхалю, можа ен пазычыць рублеу сорак. Посьле прадамо цялушку, то і яму аддамо і сабе застанецца. А цяпер жа аддасі яе заніштo.

Доуга ня думаючы, матка пашла да Міхалевых.

Міхаль гаспадар быу не сказаць багаты, але якая сотня праз запас валялася. Пазычау ен грошы вельмі неахвотна, але калі хто настаяу, пазычау бяз процанту.

На вячэру матка вярнулася і прынесла сорак пяць рублеу.

(Працяг будзе).

Антось Галіна.

ігра артыстаў шмат спагадала таму, што драма Якуба Коласа аставіла вельмі цяжкі настрой і нейкі страх за тых людзей, каторые гінулі за бутэльку гарэлкі. Аркестр балалаечнікаў пад кіраўніцтвам п. Бурвеля, выступіўшы пасьля драмы, паправіў прыгнечэнны настрой публікі. Гралі дружна і умела, хаця спачатку не хапала у музыкантаў адвагі і пэўнасьці. Відаць, што нечаста выступае на адкрытай сцэне гэны аркестр; так-ж ма ня лішнім будзе, калі аркестр павялічыць свой рэпэртуар мэлёдыямі беларускіх танцаў і песьняў, багацьце матываў якіх усім ведама. Будзем спадзявацца, што беларуская песьня у музыцы зойме на сцэні належнае ей палажэньне ідучы побач разам з неўпынным развіцьцем беларускага мастацтва, падніме высока беларускае слово, каторага ніхто з праўдзівых сыноў Беларусі не будзе ужо больш ніколі выракацца.

19-XI-19. Натусэвіч.

Настаўніцкая вечарынка.

20 кастрычніка у „Беларускай Хатцы“ (Конны пляц) адбылася сямейная вечарынка настаўнікаў—слухачоў менскіх беларускіх курсаў. На сцэне пастаўлены быў сцэнічны жарт Чэхова „Мядзьведзь“, мэльодэклямацыя і дэклямацыя.

Жарт быў разыграны артыстамі-самавучкамі досыць слаба. Не было той жывасьці у дыяльогах, якая патрабуецца, калі людзі між сабой сварацца аж да абамленьня. Відаць, што ролі свае ня вельмі добра артысты знаді. А можа і дзеля таго, што у памяшканьні быў такі холад, што хоць з хаты уцякай. Лепей ігралі (сказаў-бы, зналі свае ролі) Наталка (п. Мархель) і Чыбух (п. Піліповіч) слабей Ламака (п. Пінчук).

З дэкляматараў выдзеляліся, першым, чынам—п. М. Зароская, дэклямаваўшая, як заўсёды са шчырым пачуцьцем. Л. Тарасік (дэклямаваўшая, пад музыку) і невядомы нам, што прадэклямаваў „Абразкі“.

Пасьля спэктаклю былі скокі каторымі публіка, як магла грэлася. Наагул, вечарынка прайшла жыва; трэба толькі пажадаць аднаго, каб на падобных гулянках больш было адведзена часу на частку сцэнічную, а менш на—танцавальную.

N.

Рэдактар-выдавец
Язэп. ЛУЦЭВІЧ.

Друкарня Інвалідаў, Менск.